

SYLABUSDOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 1 października 2021 – 30 września 2024
(skrajne daty)

Rok akademicki 2021/2022

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Wstęp do filozofii
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Filozofii
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Filozofii
Kierunek studiów	Filozofia
Poziom studiów	Podstawowy
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok I, semestr I
Rodzaj przedmiotu	Podstawowy
Język wykładowy	Polski
Koordinator	
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr Marcin Subczak (ćwiczenia)

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
1.	30	30							7

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)**

ĆWICZENIA: ZALICZENIE Z OCENĄ

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Student powinien dysponować szczegółową wiedzą historyczną i wiedzą o kulturze na poziomie szkoły średniej a także prezentować umiejętność pracy z tekstem literackim i naukowym.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C1	Celem ćwiczeń jest zaznajomienie studentów z podstawową wiedzą dotyczącą: głównych kierunków, zagadnień, działów i problemów filozoficznych; źródeł i genezy filozofii; odrębności i tożsamości filozofii względem innych dziedzin kultury.
----	---

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
K_Wo1	Absolwent zna i rozumie w zaawansowanym stopniu miejsce i znaczenie filozofii w relacji do nauk, jej specyfikę przedmiotową i metodologiczną, terminologię filozoficzną w języku polskim, a w wybranym języku obcym - terminologię na poziomie podstawowym; zależności między subdyscyplinami filozoficznymi, metody badawcze i strategie argumentacyjne właściwe dla subdyscyplin filozoficznych, oraz główne kierunki w ich obrębie; metody interpretacji tekstu filozoficznego	P6S_WG
K_Uo1	Absolwent potrafi poprawnie stosować terminologię filozoficzną, formułować problemy, tezy, własne poglądy; dobierać i stosować właściwe metody i narzędzia w tym zaawansowane techniki informacyjno-komunikacyjne; wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i wykorzystywać informacje ze źródeł pisanych i elektronicznych; identyfikować normatywne ugruntowanie instytucji społecznych i normatywne uwarunkowania zjawisk społecznych	P6S_UW
K_Uo4	Absolwent potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę	P6S_UU
K_Ko1	Absolwent jest gotów do krytycznej oceny posiadanej przez siebie wiedzy, przyjmowania nowych idei, zmiany opinii w świetle dostępnych danych i argumentów; do formułowania propozycji rozwiązania rozpoznanych problemów	P6S_KK

3.3 Treści programowe

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

A. Problematyka wykładu

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne (ćwiczenia)

1. Czym „według mnie” jest filozofia?

Wstępna dyskusja mająca na celu ujawnić podstawowe intuicje dotyczące indywidualnego i subiektywnego rozumienia samej filozofii, jej specyfiki, odpowiednich metod i zakresu przedmiotowego. To również pytanie o podstawowe problemy filozoficzne (sens życia człowieka i jego cel, początek świata, istnienie Boga, wartości, roli rozumu). Próba określenia miejsca i roli filozofii w dzisiejszym świecie i zadania (oczekiwania) stojące przed filozofem. Kim jest filozof dzisiaj? Pytanie o potrzebę filozofii – skąd się bierze pragnienie filozofowania?

2. Interpretacja terminu *filozofia*

Geneza pojęcia *filozofia*. „Pitagorejska legenda” i platońskie rozumienie filozofii. „Umiłowanie mądrości” u źródeł swych narodzin. Rola miłostnego pragnienia w konfrontacji z rozumowym poznaniem. Różnice między umiłowaniem a posiadaniem. Pytanie o sensowność wiecznie niezaspokojonego dążenia, a propozycja K. Alberta rozumienia natury Erosa i miłostnego dążenia. Mądrość jako atrybut boskości a naturalne ograniczenia poznawcze człowieka. Greckie rozumienie zdobywania mądrości i problem misteryjnych wtajemniczeń. Rozumienie etymologii greckiego pojęcia *theoria*.

3. Próba sformułowania definicji filozofii

Antyczna tradycja rozumienia i periodyzacji filozofii na przestrzeni wieków. Filozofia w epoce średniowiecza i oświecenia. Heglowskie rozumienie filozofii; ujęcie filozofii w perspektywie dziewiętnastowiecznego „paradygmatu naukowości”; filozofia a nauki „pozytywne”; filozofia jako dyscyplina pozateoretyczna (ekspresja mojego, światopogląd, ideologia, mit) i jako poznanie absolutne (Bergson). Filozofia jako dziedzina kultury. Jedna filozofia, czy wiele filozofii? Pytanie o ciągłość filozofii.

4. Genetyczne ujęcie filozofii

Problem źródeł, początków, miejsca narodzin filozofii. Uwzględnienie charakterystycznego kontekstu społeczno-kulturowego. Rola mitologii, specyfika religii greckiej, etos obywatela, mędrca i stan ówczesnej wiedzy (nauki). Problematyczność tezy o przejściu „od mitu do logosu”. Zdziwienie, ciekawość, „teoria filozoficzna” a praktyka życia. Ideał paidetyczny, protreptyczny, psychagogiczny.

5. „Po co wracamy do filozofii”? Pytanie o aktualność filozoficznego namysłu

Problem genezy zmian w filozoficznym sposobie myślenia. Metafora pojmowania pokoleń jako „karawany” (J. Ortega y Gasset). Geneza, istota i konsekwencje „imperializmu” matematycznego przyrodoznawstwa (użyteczność, skuteczność, łączenie dedukcyjnej ścisłości i empirycznej weryfikacji). Nauka jako „czysty symbolizm” i nowy entuzjazm filozofii. „Dramatyzm” i „intelektualna heroiczność” filozoficznego poznania. Przedmiot filozofii jako „coś” nieustannie poszukiwanego, zadanego. Rozumienie tezy o „poszukiwaniu bytu w jego zaświatach” i określeniu człowieka jako „żyjącej niewystarczalności”.

6. Problem diachronicznego ujęcia filozofii

Rozumienie metafor: „króla Lear, który utracił swe królestwo” (W. Windelband); „niegdyś filozofia niosła pochodnię nauki, dziś niesie tren jej sukni” (E. Bloch). Interpretacja tezy S. I. Witkiewicza mówiąca o „samobójstwie filozofii w związku z zanikiem uczuć metafizycznych”. Pytanie o dzieje filozofii i jej przyszłość. Historyczny sukces filozofii i przyczyny utraty jej uprzywilejowanej pozycji. Konfrontacja z naukami szczegółowymi i rola filozofii względem

nich. Prognoza kondycji filozofii.

7. Filozofia jako racjonalizacja rzeczywistości

Pojęcie *logosu* i jego teoretyczne konsekwencje (rozum, słowo, język, mowa). Filozofia jako rozumowe wyjaśnianie świata, branie rzeczy „na rozum”, pojęciowe ujęcie rzeczywistości, ujęcie rzeczywistości w porządku poznawczym ze względu na wartość prawdy. Autoteliczny charakter prawdy teoretycznej. Całościowe ujęcie rzeczywistości w kategoriach koniecznych i konstytutywnych.

8. Filozofia i jej aspekt egzystencjalny

Antyczna tradycja pojmowania filozofii jako „sztuki życia” i współczesne jej rozumienie (P. Hadot, J. Domański). Osoba Sokratesa; dziedzictwo „szkół sokratycznych” i platońska interpretacja terminu „filozofia” (rola Erosa). Tradycja doksograficzna i biograficzna. Egzystencjalne pojmowanie filozofii a dzisiejsze pytanie o sens życia. Rola rozumu w „filozofii życia”. Pytanie o autonomię i specyfikę tak pojmowanej filozofii. Rozumienie filozofii jako „ćwiczenia duchowego”.

9. Filozofia, jej miejsce i rola w kulturze

Próba zdefiniowania filozofii ze szczególnym uwzględnieniem jej wymiaru kulturotwórczego i filozofii jako tworu kulturowego. Rola poznania teoretycznego – problem form samowiedzy kulturowej człowieka. Kultura/natura; poznanie teoretyczne/praktyczne. Propozycja teoretycznego pojmowania filozofii i jej zadanie wobec innych dziedzin kultury.

10. Filozofia a mądrość i wiedza

Historyczne i merytoryczne rozumienie oraz racja filozofii, mądrości i wiedzy. Rozsądek praktyczny (roztropność) a rozum (intelekt) teoretyczny. „Magia wiedzy” i konsekwencje fascynacji techniką. „Rozbicie” kultury europejskiej a „jedność” kultur Wschodu. Intelktualizacja i technicyzacja cywilizacji zachodniej. Filozofia jako „mądrość wiedzy” – samowiedza (ponadwiedza).

11. Problem założeń i zapośredniczeń w filozofii

Kwestia przyjęcia określonego „punktu wyjścia”. Pytanie o „początek” filozofowania i „bezzałożeńowy punkt wyjścia filozoficznych rozważań. Założenia zewnętrzne: pozateoretyczne (religia, sztuka, moralność, mit, ideologia, światopogląd), teoretyczne (pozafilozoficzne: nauki szczegółowe i epokowe wzorce naukowości). Założenia wewnętrzne: teoriopoznawcze, metodologiczne, ontologiczne. Zapośredniczenia: ogólnokulturowe znaczenia, pojęcia, środki wyrazu myśli; rola języka, kulturowych wyobrażeń i przedstawień.

12. Filozofia a nauka

Rola problemu i wzajemnych relacji na płaszczyźnie dziewiętnasto- i dwudziestowiecznej dyskusji. Odniesienie filozofii wobec paradygmatu „nauk szczegółowych”. Czy filozofia jest dyscypliną jedną z nich, czy uogólnia rezultaty nauk szczegółowych, czy nauki szczegółowe mają charakter filozoficzny, czy też filozofia jest dziedziną pozateoretyczną? Rozumienie filozofii jako podstawy poznania teoretycznego i autonomicznej dyscypliny poznawczej. Filozofia jako podstawowa dyscyplina poznania teoretycznego badająca konstytucję i status prawomocności teoretycznej dyscyplin poznawczych.

13. Filozofia a ideologia

Geneza pojęcia, definicja ideologii, przykłady. Interes jako naczelna kategoria ideologii. Partykularność, pragmatyzm, instrumentalizacja a ideologia. Konfrontacja filozofii i ideologii; różnice w ujmowaniu rzeczywistości, różne cele. Prawda filozoficzna funkcjonująca jako ideologia; filozofia zaangażowana – partyjność filozofii. Wymiar krytyczno-analityczny jako warunek ideologizacji myśli; utrata waloru racjonalności.

14. Filozofia a religia

Sacrum jako podstawowa kategoria religijności. Wzajemne relacje między religią a spekulacją intelektualną (antyczna Grecja, gnoza, Indie, Izrael, chrześcijaństwo). Religijne inspiracje i

problemy filozoficzne: *creatio ex nihilo*, linearne pojęcie czasu i dziejów, problem nicości (niebytu) i konfrontacja z jego antycznym pojmowaniem, zagadnienie bytu całkowicie transcendentnego wobec świata. Problem wiary i rozumu. Religijne treści a filozoficzna forma doktryn. Intelktualizacja myśli religijnej.

15. Filozofia wobec moralności

Rozróżnienie moralność/etyka – definicje. Rola filozofii w aspekcie etyki normatywnej. Religijne rozumienie moralności i etyki. Filozofia fundująca pojęcie autonomicznej moralności. Kategoria „dobra” moralnego i jego rozumienie (antyczna Grecja, filozofia średniowiecza, nowożytny racjonalizm). Etyka filozoficzna i jej wpływa na rzeczywistość kulturową.

3.4 Metody dydaktyczne

Np.:

Ćwiczenia:

- indywidualna lektura zadanych tekstów jako podstawa przygotowania do zajęć
- wspólna analiza wybranych tekstów
- badanie kontekstu pojawienia się i ewolucji znaczenia głównych pojęć filozoficznych
- dyskusja w grupie ćwiczeniowej na temat problemów pojęć i postaci pojawiających się w tekstach
- proponowanie możliwości interpretacji wyżej wymienionych kwestii
- indywidualna rozmowa w trakcie konsultacji, mająca na celu wyjaśnienie ewentualnych kwestii spornych

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; KOLOKWIMUM	ĆWICZENIA
EK_02	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; KOLOKWIMUM	ĆWICZENIA
EK_03	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; KOLOKWIMUM	ĆWICZENIA
EK_04	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; KOLOKWIMUM	ĆWICZENIA

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Ćwiczenia: podstawowym warunkiem zaliczenia ćwiczeń jest obecność studenta na zajęciach. Kryterium oceny stanowi jego werbalna aktywność w trakcie dyskusji w grupie ćwiczeniowej, a następnie podsumowujące semestr pisemne kolokwium końcowe z otwartymi pytaniami i rozwiązywaniem problemów.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	Wykład 30 godzin Ćwiczenia 30 godzin
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	Ćwiczenia: 60 godzin
SUMA GODZIN	
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	7

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie przewidziano
zasady i formy odbywania praktyk	Nie przewidziano

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

ĆWICZENIA:

- Zachariasz A. L., *Filozofia: jej istota i funkcje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2002
- Ajdukiewicz K., *Zagadnienia i kierunki filozofii. Teoria poznania. Metafizyka*, Wydawnictwo Antyk – Fundacja Aletheia, Kęty – Warszawa 2003
- Arystoteles, *Metafizyka*, tłum. K. Leśniak, [w:] Arystoteles, *Dzieła wszystkie*, t. II, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990
- Cackowski Z., *Główne zagadnienia i kierunki filozofii*, Książka i Wiedza, Warszawa 1977
- Cackowski Z. (red.), *Filozofia a nauka. Zarys encyklopedyczny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1987
- Cackowski Z., *Zasadnicze zagadnienia filozofii*, Książka i Wiedza, Warszawa 1989
- Dilthey W., *O istocie filozofii i inne pisma*, przeł. E. Paczkowska-Łagowska, PWN, Warszawa 1987
- Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, przeł. I. Krońska, K. Leśniak, W. Olszewski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982
- Gadamer H.-G., *Początek filozofii*, przeł. J. Gajda-Krynicka, Wydawnictwo

IFiS PAN, Warszawa 2008

James W., *Z wybranych problemów filozofii. Początek wprowadzenia do filozofii*, przeł. M. Filipczuk, Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków 2004

Kirk G. S., Raven J. E., Schofield M., *Filozofia przedsokratejska. Studium krytyczne z wybranymi tekstami*, przeł. J. Lang, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Poznań 1999

Miś S., *Filozofia współczesna. Główne nurty*, Scholar, Warszawa 2007

Opara S., *Nurty filozofii współczesnej*, Iskry, Warszawa 1994

Stępień A. B., *Wstęp do filozofii*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2007

Literatura uzupełniająca:

ĆWICZENIA:

Albert K., *O platońskim pojęciu filozofii*, przeł. J., Drewnowski, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1991

Albert K., *Wprowadzenie do filozoficznej mistyki*, przeł. J. Marzęcki, Wydawnictwo Antyk, Kęty 2002

Albert K., *Studia o historii filozofii*, przeł. B. Baran, J. Marzęcki, Fundacja Aletheia, Warszawa 2006

Domański J., *Metamorfozy pojęcia filozofii*, przeł. Z. Mroczkowska, M., Bujko, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1996

Gigon O., *Główne problemy filozofii starożytnej*, przeł. P. Domański, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1996

Gilson E., *Byt i istota*, przeł. D. Eska, J. Nowak, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2006

Guthrie W. K. C., *Filozofowie greccy od Talesa do Arystotelesa*, przeł. A. Pawelec, Znak, Kraków 1996

Hadot P., *Czym jest filozofia starożytna*, przeł. P. Domański, Fundacja Aletheia, Warszawa 2000

Hadot P., *Filozofia jako ćwiczenie duchowe*, przeł. P. Domański, Fundacja Aletheia, Warszawa 2003

Lakoff G., Johnson M., *Metafory w naszym życiu*, przeł. T. P. Krzeszowski, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2010

Nelson L., *O sztuce filozofowania*, przeł. T. Kononowicz, Baran i Suszczyński, Kraków 1994

Niemczuk A., *Filozofia dobra przed powstaniem aksjologii. Relacjonistyczne próby przezwyciężenia trudności obiektywizmu i subiektywizmu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1994

Niżnik J., *Arbitralność filozofii*, IFiS PAN, Warszawa 1999

Ong W. L., *Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii*, przeł. J. Japola, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1992

Ortega y Gasset, J., *Po co wracamy do filozofii*, Warszawa 1992

Paczkowski P., *Jedność filozofii Platona*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 1989

Paczkowski P., *Filozoficzne modele życia w klasycznym antyku. (IV w. p.n.e.)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2005

Seńko W., *Jak rozumieć filozofię średniowieczną*, Wydawnictwo ANTYK, Kęty 2001

Swieżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Wrocław 2000

Vernant J.-P., *Źródła myśli greckiej*, przeł. J. Szacki, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 1996

Vernant J.-P., (red.), *Człowiek Grecji*, przeł. P. Bravo, Ł. Niesiołowski-Spano, Świat Książki, Warszawa 2000

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej

Martin Sulczak

Semestr	Wykt.	Cw.	Ćwic.	Lab.	Sem.	ŻP	Prak.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
I	30	30							2

2.2. Sposób realizacji zajęć

- zajęcia w formie tradycyjnej
- zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

2.3. Forma zaliczenia przedmiotu (z teorii i egzaminu, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez ocen)

CWICZENIA ZALICZENIE PRACOWNIA

3. WYMAGANIA WSTĘPNE

Student powinien dysponować szerszą wiedzą historyczną i wstępującą kulturze na poziomie szkoły średniej, a także prezentować umiejętności pracy z tekstem literackim i naukowym.